

„Félek, hogy Isten meglátogatott, és nem tér vissza többé.”
(K. Z.)

76 Papp Máté

A TEST TERMÉKENY TÉTOVASÁGA

Komálovics Zoltán: *A harmadik*

Borbély Szilárd *Hét elfogult fejezet a magyar lírához* című esszéjében a következőket írja: „...a modern magyar irodalmat intézményesülésének körülményei által meghatározott módon inkább a sors, mint a metafizika ér-

dekli.” Ezzel többek közt azt mondja, hogy jó ideje csak a mindenkori szerző személye és képviselési küldetése, illetve az ahhoz kötődő, legendáktól övezett biografikus adathalmaz és ide(olói)ák alapján kialakított poétikai elvrendszer határozta/határozza meg egy-egy (élet)mű autentikus értelmezését, irodalomtörténeti kanonizálását. De akkor mihez kezdünk az olyan metafizikus érzékenységű költőkkel, mint például Weöres Sándor, Pilinszky János vagy éppen maga Borbély Szilárd, akiknek esztétikája úgymond *nem e világból való*, s akiknek mindinkább „személytelenné” váló lírai alkata nem ragadható meg a szokásos sorsvázlatok mentén? Komálovics Zoltán viszonylag későn – ám annál érettebben – kibontakozó versvilága jól példázza, hogy sors és metafizika miképpen olvadhat egybe a költészet időtlenített terében, ahol a szerzői személyiség helyett a nyelv halottnak hitt anygala szólal meg vagy hallgat el végleg.

A harmadik című kötet nem csupán arról tesz tanúbizonyságot, hogy folytatható, továbbírható a modernitás előtti irodalmi hagyomány, hanem arról is, hogy az a fajta misztikus melankólia, ami a szövegeket áthatja, még ma is képes fenntartani a figyelmet. Fenntartani valami olyasmi iránt, amit jobb híján szakralitásnak nevezünk, viszont aminek éppannyira köze van a létezés profanitásához is. Valamihez, ami leginkább hiányként van jelen az életünkben, és amit betölteni csak akkor tudunk, ha elindulunk saját belső ösvényeinken; magunkkal cipelve azt a mindvégig mozdulatlan, mégis tevékeny testet, amely nélkül talán sohasem érkezhetünk meg.

*És sors lettem én és messzi dal,
Különidő, egyidő,
S mint hótakarásban a holnap
Nevem elvégtelenül jöttük közelében.*

És hogy kik jönnek szembe velünk a versek egyszerre tömörszerű és szikár, szellős és sűrű szövegterében? Rilke, Vladimir Holan, Hölderlin, József Attila, a már említett Pilinszky és mindenekelőtt az Evangélium alakjai tűnnek fel, hogy aztán azon nyomban el is tűnjenek. „Amikor Jézus közel ért Jeruzsálemhez, és megpillantotta a várost, sírva fakadt. Azután ezt 77 mondta: Bárcsak felismernéd te is, legalább ezen a napon, ami üdvösségedre szolgál! Most azonban el van rejtve szemed előtt.” (Lk 19, 41–42) Komálovics elégikus és enigmatikus sorai mögött elsősorban a bibliai metatörténet lebeg, amely *a látogatás idejét* fel nem ismert vagy még el nem érkezett pillanatként jelöli meg. *A félúton önmaga és más között* megfeszülő test pedig ugyanúgy várakozik, mint a lélek: *meghívást vár egy mozdulatra*, ami feloldozza a sóvárgás tétovasága alól – vagy ami feláldozza a másikkal való egyesülés közben. De mi után is vágyakozik a versek lírai elbeszélője, aki nem egyszer nőnemű narrátorként nyilatkozik meg? És ki lehet az a titokzatos, a címben is szereplő *harmadik* személy, aki a jelenésszerű határszituációk visszatérő kísérőjeként fedi (f)el magát? (Egyébként érdekes lenne összevetni Komálovics „hároms tagolású” költészetét Varga Mátyás *hajnali3* című, „háromszólamú” kötetkompozíciójával.) „Minden távolság belőlünk fakad, / Mégsem mi adunk belső formát. / Arcunkat ijedt csend uralja: / Menthetetlen közeledünk hozzád.”

Éveken, évszakokon, nappalokon és éjszakákon át vándorolhatunk *lapozás közben*, a versek közti csöndben pedig meg is pihenhetünk, hiszen a Komálovics-féle költészet nem sürget semmire. Lépésről lépésre vezet el *az emlékezet esőfüggönyén* túlra, ahol mintha kitisztulna a kötet – antik, keresztény, valamint orientális szimbolikájú –, olykor ugyan túlbonyolított és feleslegesen leterhelt, mégis koherens, organikus képzetrendszere. „A szép hamarabb feled el, / Mint hogy ne legyen töredék / Hulló szavaink rendje...” A *Tercina-* és *Quatrina-töredékek* ciklusok *kis szószigetei*, illetve a hosszabb lélegzetvételű, bár szintén csöndbe fúló szövegfolyamok úgy egészítik ki egymást, mint a megidézett metafizikai tradíciók egymástól elidegeníthetetlennek tűnő elemei, illetve azok az elemi, kifejezetten testhez tapadó élmények, melyek fájdalmasan stigmatizálják, ezzel együtt egyfajta aletheia-analógiaként fel is szabadítják a költői korpuszt. „Több lehetünk-e, / Mint egyazon remény töredéke?” – teszi fel a kérdést a rejtekező lírai én, akinek sorsa poétikai szinten és egzisztenciálisan is átfedésben van a virrasztó Jézus, valamint az alvó apostolok kétféle lelkiállapotával, ugyanakkor egy testként lélegző közösségével.

A Komálovics által művelt költészet *követhetetlen katharizsán*ak kiinduló- és végpontjai *a reménylett dolgok láthatatlan valóságáról* való tudásra irányulnak, melynek birtokosa nem tudja *sem a napot, sem az órát*... Mégis

átvirrasztja az éjszakát és tétován tántorog, ha eljön a reggel. Valahogy így közeledhetünk mi is a látogatás idejéhez. „Minden más esetben késik / Vagy korán érkezik hozzánk az angyal.”

78 (Magyar Kultúra Kiadó, Győr 2014)

